2022 METŲ NACIONALINĖ KOLEKTYVINĖ SUTARTIS

PROFESINĖS SĄJUNGOS TEISĖS IR PAREIGOS

Sutarties punktas	Susitarimo turinys
15	Darbdavys, **prieš pradėdamas tirti** darbo pareigų pažeidimą ar **tarnybinį nusižengimą, privalo nedelsdamas apie tai informuoti darbdavio lygmens profesinę sąjungą.** Darbdavio lygmens profesinė sąjunga **turi teisę dalyvauti** darbo pareigų pažeidimo ar tarnybinio nusižengimo **tyrime ir pateikti savo nuomonę**. Sudarius komisiją darbo pareigų pažeidimui ar tarnybiniam nusižengimui ištirti, darbdavio lygmens profesinė sąjunga **turi teisę į šią komisiją deleguoti savo atstovą**.
16	Psichologinis smurtas, priekabiavimas ir diskriminacija yra nepriimtini ir negali būti toleruojami, kaip ir negali būti toleruojami neteisingi kaltinimai tokiu elgesiu. Darbdavio lygmens profesinė sąjunga, gavusi informaciją apie darbdavio darbuotojo patiriamą psichologinį smurtą, priekabiavimą ar diskriminaciją, **turi teisę pasiūlyti** darbdaviui arba savininko teises ir pareigas įgyvendinančiai institucijai pariteto principu **sudaryti komisiją** gautai informacijai apie darbdavio darbuotojo patiriamą psichologinį smurtą, priekabiavimą ar diskriminaciją ištirti (toliau – Komisija). Tokiais atvejais darbdavys arba savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija per tris darbo dienas privalo į Komisiją skirti savo atstovus. Komisijos nariai, prieš pradėdami darbą, pasirašo pasižadėjimą saugoti visą informaciją, kuri jai taps žinoma dėl nagrinėjimo atvejo. Komisijos posėdžiai yra uždari. Komisija, nagrinėdama galimo psichologinio smurto, priekabiavimo ar diskriminacijos atvejį, privalo laikytis diskretiškumo, siekdama apsaugoti visų dalyvaujančių šalių orumą bei privatumą, ir užtikrinti nešališką atvejo nagrinėjimą bei sąžiningą elgesį visų šalių atžvilgiu. Komisija turi teisę išklausyti liudininkus, pasitelkti išorės pagalbą (ekspertus), pateikti savo išvadas ir rekomendacijas darbdaviui arba savininko teises ir pareigas įgyvendinančiai institucijai. Komisija turi išnagrinėti galimo psichologinio smurto, priekabiavimo ar diskriminacijos atvejį ne vėliau kaip per 7 darbo dienas nuo Komisijos sudarymo dienos. Darbdavys arba savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo išvadų ir rekomendacijų gavimo dienos turi jas įvertinti ir atsakymą dėl priimtų sprendimų raštu pateikti Komisijai. Komisijos šalims nepavykus susitarti, surašomas nesutarimų protokolas, jis perduodamas įstaigos savininkui ir aukštesnei nei darbdavio lygmens profesinių sąjungų organizacijai.
17	Darbdavio lygmens profesinės sąjungos, kurios yra Sutartį pasirašiusių profesinių sąjungų organizacijų narės, pagal Darbo kodeksą **turi teisę į tokios pat apimties informavimą kaip ir darbo tarybos**. Darbdavio lygmens profesinė sąjunga, gavusi informaciją, **turi teisę** kartu su darbo taryba **reikalauti konsultacijų** su darbdaviu. Darbo tarybai atsisakius dalyvauti tokiose konsultacijose, profesinė sąjunga gali tokia teise pasinaudoti viena.
18	Profesinė sąjunga ir darbdavys darbdavio lygmens kolektyvinėje sutartyje, patvirtintoje visuotiniame darbdavio darbuotojų susirinkime (konferencijoje), **gali susitarti, kad darbo tarybos funkcijos kolektyvinės sutarties galiojimo laikotarpiu perduodamos vykdyti profesinei sąjungai**. Darbo tarybos veikla pasibaigia įsigaliojus tokiai kolektyvinei sutarčiai.

19	Visų lygmenų darbdaviai atitinkamo lygmens **profesinės sąjungos prašymu pateikia jai visą informaciją**, reikalingą teisės aktais reglamentuojamai profesinės sąjungos veiklai užtikrinti.
20	Profesinių sąjungų renkamų organų nariai **negali būti atleisti** iš darbo darbdavio iniciatyva ar darbdavio valia, jų būtinosios darbo sutarties sąlygos **negali būti pablogintos**, palyginti su ankstesnėmis jų būtinosiomis darbo sutarties sąlygomis ar su kitų tos pačios kategorijos darbuotojų būtinosiomis darbo sutarties sąlygomis, **be išankstinio įstaigoje veikiančios profesinės sąjungos sutikimo**. Darbdavys, prašydamas profesinės sąjungos sutikimo, **privalo pateikti** profesinei sąjungai visą su sutikimo suteikimu susijusią aktualią ir reikalingą informaciją.
22	Įstaigų, kuriose veikia profesinės sąjungos, **sutaupytų metinių darbo užmokesčio fondo lėšų panaudojimas derinamas su įstaigoje veikiančia profesine sąjunga**. Profesinė sąjunga taip pat **informuojama ir su ja konsultuojamasi** dėl planuojamo metinio darbo užmokesčio fondo lėšų panaudojimo. Konsultacijos turi būti baigtos ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo informacijos pateikimo profesinei sąjungai dienos. Jeigu šakos kolektyvinėje sutartyje susitarta kitaip, taikoma šakos kolektyvinė sutartis.
25	Vertinant įstaigos vadovo veiklą, profesinė sąjunga, veikianti darbdavio lygmeniu, **savo iniciatyva turi teisę pateikti**, o vertintojo prašymu ji ar aukštesnio nei darbdavio lygmens profesinė sąjunga, kuriai priklauso įstaigoje veikianti profesinė sąjunga, pateikia **savo išvadą apie vadovo veiklą**. Vertinimo metu į šią išvadą **turi būti atsižvelgiama**.

Atkreiptinas dėmesys į Sutarties 13 punkte įtvirtintas **profesinės sąjungos pareigas**:

13. Profesinės sąjungos įsipareigoja:

13.1. atstovaudamos savo nariams įstaigose, klausimus, susijusius su darbo užmokesčiu, **pirmiausia spręsti tiesioginėmis derybomis** tarp Vyriausybės įgaliotų atstovų ir profesinių sąjungų atstovų;

13.2. **laikytis bendros pozicijos** dėl Sutartyje susitartų klausimų ir kartu atstovauti ją ginant;

13.3. **bendradarbiauti su darbo tarybomis**, kad įstaigose būtų tinkamai atstovaujami ir ginami darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, valstybės tarnautojų, valstybės pareigūnų ir vidaus tarnybos sistemos pareigūnų interesai;

13.4. **skatinti profesinių sąjungų narius nepiktnaudžiauti** savo teisėmis, **bendradarbiauti su darbdaviu**, siekti bendros darbdavio ir visų jo darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, valstybės tarnautojų, valstybės pareigūnų ir vidaus tarnybos sistemos pareigūnų gerovės, nuolat tobulinti kvalifikaciją ir visomis išgalėmis prisidėti prie strateginių darbovietės tikslų pasiekimo;

13.5. **šviesti profesinės sąjungos narius**, kurie įgyvendina informavimą ir konsultavimą, kaip vykdant informavimo ir konsultavimo funkcijas geriausiai užtikrinti darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, valstybės tarnautojų, valstybės pareigūnų ir vidaus tarnybos sistemos pareigūnų teises ir interesus;

13.6. **šviesti ir informuoti profesinių sąjungų narius apie jų teises ir pareigas**, iš anksto vykdydamos galimų probleminių situacijų prevenciją;

13.7. ne rečiau kaip vieną kartą per metus savo interneto svetainėse **viešinti atnaujintą informaciją apie bendrą narių (fizinių asmenų) skaičių**;

13.8. Valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Valstybinė darbo inspekcija) atstovams informavus apie profesinių sąjungų atstovų nedalyvavimą be pateisinamų priežasčių darbo ginčų komisijų posėdžiuose ar dalyvavimą nepasirengus ir

nesusipažinus su atitinkamame darbo ginčų komisijos posėdyje pateikta svarstyti bylos medžiaga, profesinės sąjungos atstovai **užtikrina kompetentingo atstovo skyrimą į darbo ginčo komisiją**;

13.9. **įvykdyti bent vieną informacinę kampaniją** per savo socialines medijas apie darbuotojų teises, pavyzdžiui, dėl teisės baigti darbą, psichologinio smurto darbe, darbo ir šeimos įsipareigojimų derinimo, lyčių lygybės aspektų ar kt.;

13.10. **informuoti Valstybinę darbo inspekciją** apie vykdomus arba galimai vykdomus teisės aktų pažeidimus Valstybinės darbo inspekcijos kompetencijos srityse;

13.11. **prisidėti prie COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) pandemijos suvaldymo**, **konsultuoti** savo narius apie apsaugos priemones nuo COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos);

13.12. per 9 mėnesius nuo šios Sutarties įsigaliojimo **atlikti savo narių apklausas**, siekiant sužinoti, kokios su darbu susijusio streso mažinimo priemonės būtų priimtiniausios ir veiksmingiausios darbovietėse, ir šių **apklausų rezultatais pasidalyti** su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija įsipareigoja šių apklausų duomenis viešinti ir skatinti darbdavius taikyti nurodytas priemones;

13.13. įpareigoti savo darbdavio lygmens profesines sąjungas **teikti pasiūlymus** darbdaviui dėl įstaigos praktinių darbo procesų tobulinimo.